

Tento učební materiál vznikl v rámci projektu *Inovace studijního programu Pastorační a sociální práce ETF UK (CZ.2.17/3.1.00/33279)* spolufinancovaného z prostředků Evropského sociálního fondu, státního rozpočtu České republiky a rozpočtu hlavního města Prahy.

Evropský sociální fond – Operační program Praha Adaptability
Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti

ZDROJE TEOLOGIE

Písmo (*tento teologický zdroj bude předmětem druhé části semestru*)

Autorita apoštolů – garance kontinuity mezi Ježíšovým posláním a církví

- autorita apoštolů je dosvědčována Písmem a tradicí
- k autoritě izraelského Písma a autoritě Krista přibývá autorita apoštolů a jejich následníků, jakožto první instance výkladu Ježíšových záměrů

Písmo – při jeho sestavování hraje roli kritérium „apoštolskosti“ – spisy ne přímo od apoštolů, ale v kontinuitě s učením a praxí apoštolů

- k autoritě jednotlivých spisů přispělo jejich liturgické užívání
- ve 2. st. střet s Markionovým učením a s gnozí; spory až do 5. st.

Písmo jako jedinečná autorita teologie – ostatní jsou pouze odvozené, relativní

- pokud nedává patřičné místo Písmu, nejedná se o křesťanskou teologii: Proč?
---) křesťanská teologie hovoří především o JK a veškeré další skutečnosti, tak jak je poznávána skrze něho ---) JK poznáváme vposledku pouze z Písma
existují příležitostné odkazy na JK i jinde: Žid, který žil, kázal, konal zázraky ...
---) to nám pro teologii nestačí: potřebujeme znát jeho učení, vztah k Bohu, interpretace jeho smrti a vzkříšení ... tedy to, co lze nalézt v Písmu

2. vatikánský koncil ve Věroučné konstituci o Božím zjevení (Dei Verbum) chtěl obnovit čtení Písma jako hlavního prvku katolické zbožnosti a teologie (DV 6.24-25)

- „Proto má být studium Písma svatého duší posvátné teologie.“ (DV 24)
- „Vždyť neznat Písmo znamená neznat Krista.“ (Jeroným, DV 25)

Problém autoritativní interpretace Písma: kdo má autoritu Písmo vykládat?

- Tertullián (2. st.): pouze církev definovaná těmi, kteří se drží konkrétní tradice učení, může rozumět Písmu – heretici citují Písmo bez užitku
- v době reformace se používalo proti protestantům; dnes je diskuse dále, zvl. ve vztahu k akademii
- v ŘK církvi otázka učitelského úřadu: 2. vatikánský koncil potvrdil, že autentická interpretace Božího slova v Písmu nebo Tradici byla svěřena pouze učitelskému úřadu církve (magisteriu), ale rovněž tak podřadil magisterium Božímu slovu, kterému (magisteriát) slouží.

„Avšak úkol autenticky vykládat Boží slovo psané nebo ústně předávané je svěřen pouze živému učitelskému úřadu církve, který vykonává svou pravomoc ve jménu Ježíše Krista. Tento učitelský úřad však není nad Božím slovem, ale slouží mu tak, že učí jen to, co bylo předáno, neboť z Božího příkazu a za pomoci Ducha svatého Boží slovo zbožně slyší, svědomitě střeží a věrně vykládá a z tohoto jediného pokladu víry čerpá všechno, co předkládá k věření jako zjevení od Boha.“ (DV 2.10)

Tradice - lat. *traditio*, řec *paradosis* = předávání (svěřování v ochranu, odevzdávání)

živá tradice Písmo i nadále vykládala a aktualizovala v životě církve

- „To, co církev učí,“ „co mnozí teologové věřili,“ „co se všeobecně drží“
- 1 Kor 11,23 Pavel předává, co sám přijal.
- od 2. století dále: nutnost shodnout se na zdrojích autentického učení v rané církvi a uchránit totožnost křesťanské víry vůči bludům
- křesťanská víra se od profetického charakteru posouvá k historickému charakteru
- proti gnozi Ireneus z Lyonu tvrdí, že tradice je veřejná, viditelná, je možno ji vyjádřit společným pravidlem víry neboli vyznáním (*symbolon, credo*)
- Tertullian a Ireneus se odvolávají na zajištění tradice skrze nepřerušovaný řetěz biskupů a jejich církví (viz „*apostolicita*“)
- 3 znaky závaznosti (podle stoické praxe, již Ireneus ve 2.století)/Vincent z Lerins (5.století): starobylost – universalita – konsensus (souhlas)
-) toto pravidlo použito při sestavování kánonu NZ proti gnostickým nárokům na skryté nauky
- Patristické období se stalo jedinečně normativní pro další období: vyznání víry (koncily), liturgie, třístupňová hierarchická struktura

Pravoslaví: tradice je závazná, je-li apoštolského původu

- Basil Césarejský (4. st.): vedle psaného učení apoštolů je zde ještě jejich nepsané učení, uchované v liturgickém životě církve – a je stejně apoštolské a autoritativní

Martin Luther: kritika tradice

- nejdříve uznává závaznost prvních čtyř ekumenických koncil (consensus quinquesaecularis)
- později pouze Bible jako jediný pramen víry

Členění tradice

Tradice: obsah (pasivní) X proces (aktivní)

- apoštolská (má svůj původ v čase apoštolů, např. vyznání víry) X po-apoštolská
- psaná (buď jen Písmo, nebo i ostatní) X ústní
- funkce uchování (vztahuje se k uchování vzpomínky na minulé) X funkce konstitutivní (vztahuje se do budoucnosti)
- univerzální – regionální – místní
- normativní (má závazný charakter) X nenormativní

Vývoj tradice

Johann Adam Möhler (Tubingenská škola), 19.století: tradice jako proces, není statická, ale dynamická, totožná se zkušeností DS v církvi.

- toto dává tradici orientaci směrem do budoucnosti

John Henry Newman, 19.století: nauka v průběhu svého předávání činí pokroky, prochází organickým vývojem, který může být připodobněn k postupně se odhalující myšlence v mysli

Modernismus: mohou mít dogmata náboženskou hodnotu, pokud postrádají historickou cenu? Musí se historická fakta křesťanství a křesťanská dogmata doplňovat? Musí se dějiny a dogma navzájem verifikovat?

- katolické pojetí tradice (Maurice Blondel) leží mezi extrinsicismem (vnější pečeť božské nebo církevní autority je dostačující) a historicismem (dogma je nepřijatelné, pokud není ve shodě s vědecky pojatou historií)

2. vatikánský koncil: „Tato apoštolská tradice prospívá v církvi s pomocí Ducha svatého. *Vzrůstá totiž chápání* předaných věcí a slov, a to jak *přemýšlením* a *studiem* věřících, kteří je uchovávají ve svém srdci, tak hlubším pochopením duchovních skutečností *z vlastní zkušenosti*, tak také *hlásáním* těch, kteří s poslušností v biskupském úřadě přijali bezpečné

charizma pravdy. Církev totiž během staletí směřuje k plnosti Boží pravdy, dokud se na ní nenaplní Boží slova. (DV 2.8)

- poprvé v dějinách koncilů spojena tradice a pokrok v nauce, kterému bylo rozuměno jako prohloubení vzhledu do Božské pravdy

Josef Zvěřina: tradice jako paměť církve

„Tradice zajišťuje náboženství jako historickou kontinuitu a obsahovou identitu. Vytváří symboly a obřady, mýty a formule, ale zase opačně je právě jimi ustavována. Má tedy moment tvořivý i uchovávací, je nejen uchováváním, ale též aktivním předáváním.“

- v širším smyslu zahrnuje tradice i Písmo: tradice vydala Písmo, Písmo udržuje a pročišťuje tradici

Wolfgang Beinert: Tradice jako božská a apoštolská se projevuje navenek jen v lidských tradicích, které jsou jako dějinné jevy vázané na čas a nejsou proto vždy věčně správné a obsažné. Proto mohou být přijaty jen po kritickém zkoumání.

- Principem tradice je princip pravdy, ne zvyků (Tertullián).

Vztah Písma a tradice

„Novější teologie hledá co nejtěsnější pouto mezi Biblií a tradicí – Bible je písemně zachycené jádro apoštolské tradice, tradice je předáváním skutečností víry a vyvíjejícím se církevním chápáním Písma.“ (Ted Schoof 2004: 183)

- 2. vatikánský koncil sice neuzavřel debatu o dvou oddělených komplementárních zdrojích zjevení (viz Trident), ale favorizoval ne-dualistický pohled na tradici a Písmo

„Posvátná tradice a Písmo svaté jsou tedy ve vzájemném těsném spojení a sdílení. *Obojí vyvěrá z téhož božského pramene*, splývá jaksí vjedno a směřuje k témuž cíli. Písmo svaté je totiž Boží řeč, písemně zaznamenaná z vnuknutí Ducha svatého; posvátná tradice pak předává Boží slovo, které svěřil Kristus Pán a Duch svatý apoštolům, bez porušení jejich nástupcům, aby je osvěcováni Duchem pravdy ve svém hlásání věrně uchovávali, vykládali a šířili. A to je důvod, proč církev nečerpá svou jistotu o všem, co bylo zjeveno, pouze z Písma svatého. Proto se má obojí přijímat a ctít se stejnou láskou a vážností.“ (DV 2.9)

- podobně protestantská teologie dnes vidí autoritu Písma a tradice v jejich závislosti na přítomnosti DS: Paul Tillich – živá tradice, jejíž součástí je nejen Písmo a církevní učení, ale i naše životy

Literatura

Beinert, W., 1994, *Slovník katolické dogmatiky*. Olomouc: MCM.

Noble, I., 2005, *Po Božích stopách. Teologie jako interpretace náboženské zkušenosti*. Brno: CDK.

Schoof, T., 2004, *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí? Vývoj moderní katolické teologie*. Praha: Vyšehrad.

Věřoučná konstituce o Božím zjevení. Dokumenty II. vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1995.

Zvěřina, J., 1992, *Teologie agapé I*. Praha: Scriptum.